

This document is an historical remnant. It belongs to the collection Skeptron Web Archive (included in Donald Broady's archive) that mirrors parts of the public Skeptron web site as it appeared on 31 December 2019, containing material from the research group Sociology of Education and Culture (SEC) and the research programme Digital Literature (DL). The contents and file names are unchanged while character and layout encoding of older pages has been updated for technical reasons. Most links are dead. A number of documents of negligible historical interest as well as the collaborators' personal pages are omitted.

The site's internet address was since Summer 1993 www.nada.kth.se/~broady/ and since 2006 www.skeptron.uu.se/broady/sec/.

Om att klassificera sociala grupper

Några svenska exempel

Mikael Börjesson

Hur sociala grupper ska klassificeras är en av sociologins mest omtvistade frågor.¹ Frågan var exempelvis central för klassiska sociologer som Marx och Weber. Deras teorier har sedan kritiserats och utvecklats i olika riktningar, vilket vi kan läsa om i grundläggande sociologiska läroböcker, där nymarxistiska tänkare ställs mot nyweberianer och utmanas av postmoderna tänkare och dem som ställer individer i centrum. Det är dock inte den teoretiska diskussionen som ska fokuseras här. I stället ska vi diskutera hur sociala grupper skapats i den svenska statistiken och i svensk forskning.

Klassificeringar av sociala grupper och yrken är ingen politiskt och värde-mässigt oskyldig företeelse, utan har tydliga politiska, vetenskapliga och sociala implikationer. Det är däremot förvånande att denna aspekt av statistiken är så lite studerad. En förklaring torde ligga i att denna typ av problematik ofta anses tillhöra den praktiska, tekniska sidan av statistiken och därmed inte ses värd samma uppmärksamhet som statistiska begrepp och teorier: ”Taxonomin är på sätt och vis den obskyra sidan av det vetenskapliga och politiska arbetet”, påpekar Alain Desrosières.²

¹ Föreliggande text bygger på Mikael Börjesson, *Om att definiera sociala eliter och att undersöka deras utbildningsstrategier*, Paper presenterat på Svenska historikermötet, Uppsala universitet, den 22–24 april 2005, som i sin tur utgår från två tidigare bidrag, dels Ida Lidegran & Mikael Börjesson, *Svenska eliter och deras utbildningsstrategier förr och nu*, Paper presenterat på Pedagogiskhistorisk konferens på Lärarhögskolan i Stockholm, den 25–27 september 2003, dels Mikael Börjesson & Mikael Palme, *Social klassificering. Analyser av olika nomenklaturer för social klassificering och sociala gruppers karakteristika*, Paper presenterat på Workshop ”Kulturellt kapital och sociala klasser”, Uppsala universitet, 12–14 oktober 2001.

² Alain Desrosières, *La politique des grandes nombres. Histoire de la raison statistique*, La découverte, Paris 2000 [1993], pp. 289–291 (citatet från p. 289).

För att förstå social klassificering är Sverige en bra utgångspunkt.³ Sverige har en lång tradition av statistikinsamling över sin befolkningen.⁴ Det var i Sverige som den första folkräkningen genomfördes och som det första nationella statistikorganet inrättades i och med att Tabellverket grundlades 1749. Det uppkomna intresset för statistik hängde samman med nationalstatens konsolidering – statistik betydde till en början siffror om staten. Befolkningens storlek var en betydande del av statens tillgångar, därav betydelsen av att kalkylera undersåtarna. Befolkningens storlek uppskattades genom att man räknade befolkningen i ett visst område och extrapolerade utifrån den erhållna siffran. Den svenska folkräkningen bröt mot denna metod genom att man eftersträvade att faktiskt räkna *hela* befolkningen. Folkräkningen är även intressant ur en annan synvinkel. Den innebar ett annat sätt att ordna befolkningen än enligt den gängse indelningen i fyra ständer. Klassificeringen i folkräkningen var mer differentierad än ståndsindelningen, men fick inte samma genomslag. I och med ståndssamhällets upplösande aktualiseras frågan om hur sociala grupper skall klassificeras. För valstatistiken infördes 1911 en klassificering i tre socialgrupper, socialgrupp I, II, III, vilken kan ses som en modernare tappning av ståndsindelning i den meningen att den är mycket grov och svårigen låter fånga den komplexa sociala verkligheten. Även om socialgruppsindelningen användes flitigt i den offentliga statistiken laborerade folkräkningen med en mer avancerad indelning och detta gällde även många forskare och utredare.

Mellan 1930 och 1960-talen finner vi mycken forskning kring social rekrytering till högre ämbeten och utbildningsväsendet och studier av social mobilitet. Den som kommit att kanske förknippas mest med det senare intresset är historikern Sten Carlsson som gjorde ståndscirkulation till ett vida diskuterat ämne genom sin bok *Svensk ståndscirkulation 1680–1950*. Carlsson kan även ses som en företrädare för en mer differentierad syn på social klassificering än vad socialgruppsindelningen representerar, han skriver:

³ Naturligtvis är komparativa studier att föredra. Det som ter sig som självklart kan ifrågasättas utifrån andra länders lösningar. Ett intressant exempel på komparativa analyser av sociala klassificeringar finns i Bruno Duriez, Jacques Ion, Michel Pinçon & Monique Pinçon-Charlot, « Institutions statistiques et nomenclatures socio-professionnelles. Essai comparatif. Royaume-Uni, Espagne, France », pp. 29–60 i *Revue française de sociologie*, XXXII-I, janvier-mars 1991. En jämförelse mellan olika länders sociala klassificering finns också i Börjesson & Palme, op. cit. 2001.

⁴ För den svenska statistikens historia, se Karin Johannisson, *Det mätbara samhället. Statistik och samhällsdröm i 1700-talets Europa*, Norstedts, Stockholm 1988; Henrik Höjer, *Svenska siffror. Nationell integration och identifikation genom statistik 1800–1870*, Gidlunds, Hedemora 2001; Olle Sjöström, *Svensk statistikhistoria. En undanskymd kritisk tradition*, Gidlunds, Hedemora 2002.

Den gamla ståndsterminologin är naturligtvis ej tillämplig på dessa nya förhållanden [det svenska samhället efter representationsreformen och den omvandling av den sociala strukturen som skedde i slutet av 1800-talet], även om det stundom kan ha sitt intresse att använda den. I stället måste en strikt klassgruppering införas, som delvis varit behövlig redan före 1866. Därvid bör man omedelbart frigöra sig från den trånga indelning i tre socialgrupper – överklass, medelklass och arbetarklass – varmed den moderna socialstatistiken arbetar. Den är inte blott otillräcklig utan på vissa punkter vilseledande, särskilt genom sin ensidigt horisontella skiktning.⁵

Carlsson erbjuder därefter ett annat angreppssätt:

I fortsättningen laboreras med en annan, mera differentierad indelning, som är både horisontellt och vertikalt inriktad och är anpassad efter det moderna organisationsväsendet. Att inte heller denna gruppering helt kan fånga den rikt facetterade och oändligt komplicerade verkligheten, säger sig självt.⁶

Det alternativ Carlsson ger är en indelning som ser ut enligt följande:

Tabell 1. Sten Carlssons klassgrupperingar.

Klassbenämning	Övergripande beskrivning	Omfattade yrken
Storföretagarklassen	De som innehar den bästa ekonomiska ställningen	Direktörer, disponenter, grosshandlare, större fabriksidkare, skeppsredare, ledare för större företag, samt även rentierier, godsägare och innehavare av större fastigheter som en underavdelning
Ämbetsmannaklassen	Akademiskt utbildade ämbetsmän i statlig eller kommunal tjänst	Präster, jurister, läkare, universitets- och läroverkslärare, civilingenjörer, lantmästare, jägmästare, officerare, m fl.
Tjänstemannaklassen	Lägre befattningshavare i statlig, kommunal eller enskild tjänst	Post-, tull-, järnvägstjänstemän (ej LO-an slutna), folkskollärare, underofficerare, inspektorer, bank- och försäkringstjänstemän, bokhållare, verkmästare, kontors- och butiksanställda. Huvudsakligen TCO-an slutna
Småföretagarklassen		Minuthandlare, hantverksmästare
Bondeklassen		Bönder och större jordägare
Jordbrukets nederklass (endast relevant för 1800-talet)	Lantproletariat	Torpare, backstugusittare, soldater, inhysejon och jordbruksarbetare
Industriarbetarklass (endast relevant för 1800-talet)	Industriproletariat	Industriarbetare och hantverksarbetare samt vissa personalgrupper inom handel och samfärdsel
Arbetarklass	Omfattar alla arbetarkategorier	Industriarbetarklass + småbrukare och lantarbetare. Huvudsakligen LO-an slutna

Källa: Sten Carlsson, *Svensk ståndscirkulation 1680–1950*, J.A. Lindblads, Uppsala 1950, pp. 113f.

Sten Carlssons indelning i klassgrupperingar var dock inte den mest frekvent använda. Om vi bortser från indelningen i tre socialgrupper verkar Sven Wicksells och Tage Larssons klassificering av yrkesgrupper eller yrkesklasser (ofta refererad till som Wicksell-Larssons yrkesklassificering) ha varit den mest an-

⁵ Sten Carlsson, *Svensk ståndscirkulation 1680–1950*, J. A. Lindblads, Uppsala 1950, pp. 113 f.

⁶ *Ibid.*, p. 114.

vända. Klassificeringen presenterades första gången i en SOU kring studenters sociala ursprung 1936.⁷ Indelningen omfattar åtta yrkesgrupper med ett antal undergrupper, se tabell 2, och är om vi även inkluderar undergrupperna mycket detaljerad vad gäller samhällets övre skikt. *C_A Akademiker* delades upp i nio olika undergrupper, där exempelvis präster, professorer, läroverkslärare, civilingenjörer och ingenjörer utgör egna kategorier. Värt att notera är att de ekonomiska grupperna är något mindre differentierade. De delas upp i två grupper *D Större affärsmän och direktörer*, som omfattar två undergrupper *D₁ direktörer, disponenter* och *D₂ grosshandlare*, och *E Mindre affärsmän och vissa hantverkare*, som är mer differentierad och delad i fyra undergrupper. Detta gäller även för de lägre skikten. Kategorin *H Statstjänare, arbetare och hantverkare* spänner över breda kategorier såsom arbetare, underofficerare, soldater, stats- och kommunanställda i lägre positioner. Det är påtagligt att Wicksell-Larssons yrkesklassificering är anpassad till studier av studenter, de grupper som är mest överrepresenterade vid universitet och fackhögskolor, akademiker, är mest differentierade och grupper som är kraftigt underrepresenterade, arbetare av olika slag, desto mer aggregerade.

Wicksell-Larssons yrkesklassificering används exempelvis av statsvetaren Sten-Sture Landström i hans avhandling om svenska ämbetsmäns sociala ursprung från 1954⁸ och av statistikern Sven Moberg i dennes avhandling *Vem blev student och vad blev studenten?* från 1951.⁹ Båda dessa författare kompletterar dock Wicksell-Larssons yrkesklassificering med den gängse indelningen i socialgrupper I, II, III.

⁷ Sven Wicksell & Tage Larsson, *Utredning rörande de svenska universitets- och högskolestudenternas sociala och ekonomiska förhållanden. Bilaga till Betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena*, SOU 1936:34.

⁸ Sten-Sture Landström, *Svenska ämbetsmäns sociala ursprung*, Almqvist och Wiksells, Stockholm och Uppsala 1954.

⁹ Sven Moberg, *Vem blev student och vad blev studenten? Statistiska undersökningar rörande härstamning, studentbetyg, vidare utbildning, yrkes-, inkomst-, förmögenhets- och familjeförhållanden bland fem årgångar svenska studenter under perioden 1910–1943*, CWK Gleerup, Lund 1951.

Tabell 2. Wicksell-Larssons yrkesklassificering enligt Sven Moberg.

Kod	Yrkesgrupp	Under-kod	Yrken
A	Lantbrukare	A1	Godsägare, godsagronomer
		A2	Lantbrukare, hemmansägare, jordbrukare, bonde
		A3	Lantarbetare, torpare, statare
		A4	Lantbruksinspektörer, förvaltare, m.fl.
		A5	Mejerist, fiskare
B	Folkskollärare	B1	Överlärare, folkskolelärare
		B2	Sång-, och musiklekläre, kontor
C _A	Akademiker m.fl.	C _A 1	Präst i svenska kyrkan
		C _A 2	Ämbetsman med företrädesvis juridisk skolning samt advokat,
		C _A 3	Läkare (ej professorer)
		C _A 4	Professor
		C _A 5	Lektor, fil.dr. högre bibliotekstjänsteman
		C _A 6	Adjunkt, fil.mag., lägre bibliotekstjänsteman
		C _A 7	Tandläkare, apotekare, jägmästare, veterinärer
		C _A 8	Civilingenjörer, arkitekter, lantmätare
		C _A 9	Ingenjörer
C _M	Officerare	C _M 1	General, regementsofficer och motsvarande
		C _M 2	Kompaniofficer samt gymnasiedirektör
D	Större affärsmän och direktörer	D1	Direktör, disponent
		D2	Grosshandlare, skeppsmäklare
E	Mindre affärsmän och vissa hantverkare	E1	Affärsman, handlande, handelsresande, m.fl.
		E2	Hotellägare, åkeriägare
		E3	Hantverkare med egentlig affärsverksamhet
		E4	Fabrikör
F	Tjänstemän i stat, kommun eller enskild tjänst	F1	Stats- och kommunaltjänstemän utan akademisk examen
		F2	Tjänstemän i privat tjänst
		F3	Sjökapten, lotskapten, övermaskinist å fartyg, 1:e styrman
		F4	Redaktör, journalist, konstnär, musiker
		F5	Frikyrkopräst
G	Lägre tjänstemän	G1	Verkmästare
		G2	Kontorister, faktor m.fl.
		G3	Tjänsteman, ombudsman
H	Statstjänare, arbetare, hantverkare	H1	Lägre avlönade stats- och kommunalanställda
		H2	Underofficerare
		H3	Lägstavlönade stats- och kommunalanställda
		H4	Hantverkare utan egentlig affärsverksamhet
		H5	Arbetare (utom i jordbruksnäringen)
		H6	Chaufför, vaktmästare, m.fl.
		H7	Soldat, grenadjär o. dyl.
Y	Obestämt yrke	Y1	Änkefru, fru
		Y2	Herr
X	Uppgift saknas		

Källa: Sven Moberg, *Vem blev student och vad blev studenten? Statistiska undersökningar rörande härstamning, studentbetyg, vidare utbildning, yrkes-, inkomst-, förmögenhets- och familjeförhållanden bland fem årgångar svenska studenter under perioden 1910–1943*, CWK Gleerup, Lund 1951, pp. 347 f.

En ytterligare form av indelning av sociala grupper och yrkesgrupper återfinns i sociologen Gösta Carlssons avhandling *Social Mobility and Class Structure*,¹⁰ där författaren utgår från en indelning i 25 yrkesgrupper (exempelvis skiljs mellan högre tjänstemän i privat sektor och offentlig sektor, fria professioner, företagsledare, kvalificerade arbetare och okvalificerade arbetare).¹¹

¹⁰ Gösta Carlsson, *Social Mobility and Class Structure*, CWK Gleerup, Lund 1958.

¹¹ *Ibid.*, pp. 49–51.

Denna klassificering aggregeras därefter till en indelning i nio grupper¹² som påminner om både Sten Carlssons indelning och de åtta huvudgrupperna i Wicksell-Larssons yrkesklassificering.

Tabell 3. Gösta Carlssons yrkesklassificering.

Kod	Yrkesklass
A	Business owners, leaders, higher managerial private business
B	Professionals, civil servants
C	Lower rank non-manual and semi-manual state employees
D	Lower rank non-manual private employees, mainly clerical sales and technical
E	Shopkeepers
F	Artisans and skilled labour
G	Semi- and unskilled labour
H	Farmers
I	Farm labour
J	Occupation unknown or unclassifiable

Källa: Gösta Carlsson, *Social Mobility and Class Structure*, CWK Gleerup, Lund 1958, pp. 49–51.

Slutligen kan vi också nämna den indelning historikern Ingvar Elmroth använder i sin avhandling om nyrekrytering till de högre ämbetena 1720–1809.¹³ Elmroth påpekar att ”Vad man kan eftersträva är därför yrkesgrupper, präglade av en viss homogenitet i fråga om sådana faktorer som påverkar rekryteringen till den civila förvaltningen”.¹⁴ Eftersom denna rekrytering är mycket selektiv är det inte meningsfullt att särskilja de lägre sociala skikten utan dessa utgör endast en kategori. Däremot är det relevant med en finare indelning av de högre sociala skikten och framförallt de som innehar statliga positioner.¹⁵

Tabell 4. Ingvar Elmroths yrkesklassificering.

Kod	Yrkesgrupp
A	Högre ämbetsmän och hovfunktionärer
B	Officerare
C	Kyrkliga ämbetsmän och andra akademiker
D	Lägre ämbets- och tjänstemän
E	Godsägare, brukspatroner och grosshandlare
F	Bönder, handlare och hantverkare
G	Övriga
H	Okända

Källa: Ingvar Elmroth, *Nyrekrytering till de högre ämbetena 1720–1809. En socialhistorisk studie*, CWK Gleerup, Lund 1962, p. 227.

I dagens forskning kring social rekrytering till olika nivåer av utbildningssystemet finns ett snävare utbud av sociala klassificeringar. De två statistikansvariga myndigheterna inom utbildningsområdet, Skolverket och Högskoleverket, och SCB använder i sina publikationer uteslutande Socioekonomisk indelning för att analysera sociala grupper (en annan viktig och alltmer betydande bakgrunds-

¹² Se exempelvis *ibid.*, p. 93.

¹³ Ingvar Elmroth, *Nyrekrytering till de högre ämbetena 1720–1809. En socialhistorisk studie*, CWK Gleerup, Lund 1962.

¹⁴ *Ibid.*, p. 226.

¹⁵ *Ibid.*, p. 227.

variabel är föräldrarnas högsta utbildningsnivå i och med att det finns mer aktuell information kring denna). Även den mesta forskning som bedrivs på området begagnar denna klassificering.¹⁶ Socioekonomisk indelning omfattar i sin ursprungliga form fjorton kategorier, men används oftast i en aggregerad form bestående av sju kategorier, se tabell 5.¹⁷

Tabell 5. Socioekonomisk indelning (SEI).

Kod	Huvudgrupp	Specificerad kategori	Mest frekvent använda indelning
11	Arbetare	Ej facklärd i varuproduktion	Ej facklärd arbetare (11,12)
12		Ej facklärd i tjänsteproduktion	
21		Facklärd i varuproduktion	Facklärd arbetare (21,22)
22		Facklärd i tjänsteproduktion	
33	Tjänstemän	Lägre tjänsteman I	Lägre tjänstemän (33,36)
36		Lägre tjänsteman II	
46		Tjänsteman på mellannivå	Tjänstemän på mellannivå (46)
56		Högre tjänsteman	
57	Företagare	Ledande befattningar	Högre tjänstemän (56,57,60)
60		Fria yrkesutövare/akademiska yrken	
79		Företagare (exkl. lantbrukare)	Egna företagare (79)
89		Lantbrukare	Lantarbetare (89)
91	Övriga	Oklassificerade anställda	
99		Uppgift saknas	

Källa: SCB, *Socioekonomisk indelning (SEI)*, Meddelanden i samordningsfrågor 1982:4, nytryck 1995.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att hur sociala grupper klassificeras inom samhällsvetenskaplig forskning, statliga offentliga utredningar och statlig statistik har förändrats markant under 1990-talet.¹⁸ Från relativt elaborerade klassifikationssystem främst inriktade mot att förstå de samhälleliga eliternas utbildningsstrategier och rekrytering, har tyngdpunkten alltmer kommit att förskjutas mot analyser där de mindre privilegierade grupperna ställs i fokus och där den grundläggande frågan blir de icke facklärdas arbetarnas förhållande till högre tjänstemän. I senare undersökningar och offentlig statistik buntas alla former av eliter samman till en enda kategori, högre tjänstemän, som rymmer allt från ämneslärare och präster till högre tjänstemän i privat sektor och företagsledare. Så var inte fallet ett halvt sekel tidigare. Samtliga här redovisade undersökningar skiljer på ett eller annat sätt ut statliga ämbetsmän från företagsledare och den ekonomiska elitens män. En bildningselit ställs mot ett ekonomiskt borgerskap. Vad som ligger bakom försvinnandet av denna uppdelning inom stora delar av vetenskapen och den officiella statistiken vore mycket intressant att studera närmare.

¹⁶ Se exempelvis Robert Erikson & Jan O. Jonsson, *Ursprung och utbildning. Social snedrekrytering till högre studier*, SOU 1993:85 och Jan-Eric Gustafsson et al., "Prestationer och prestationsskillnader i 1990-talets skola" pp. 135–211 i *Välfärd och skola*, antologi från Kommittén Välfärdsbokslut, SOU 2000:39.

¹⁷ SCB, *Socioekonomisk indelning (SEI)*, Meddelanden i samordningsfrågor 1982:4, nytryck 1995.

¹⁸ Genomgången gör dock inga anspråk på att vara heltäckande på något sätt. Däremot finns fog för att hävda att den är representativ för den mest tongivande forskningen och utredningsväsendet. Ambitionen har varit att ta fasta på de mest centrala verken under dels mitten av 1900-talet, dels 1990-talet.

Det går att klassificera sociala nomenklaturer efter deras uppbyggnad i "horisontella" och "vertikala" klassificeringar och "endimensionella" och "flerdimensionella" klassificeringar.¹⁹ Dessa skillnader måste förstås mot bakgrund av klassificeringssystemens genes och de sociala villkoren för deras användning. Men skillnaderna mellan olika klassifikationsprinciper utgör också teoretiska skillnader och återspeglar olikheter i sätten att förstå hur det sociala rummet är uppbyggt. Endimensionella klassificeringar korresponderar rimligtvis mot en idé om att det vi kallar samhället meningsfullt kan låta sig representeras utifrån en aspekt, låt vara fundamental, under det att flerdimensionella klassificeringar tycks bygga på tanken att det sociala rummet innehåller fler dimensioner som inte föras tillbaka på varandra och därför inte heller uttryckas eller representeras med hjälp av en enda hierarkiskt ordnad skala.

Vi har inom forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi för våra analyser av sociala gruppers utbildningsstrategier försökt att konstruera en nomenklatur utifrån ett flerdimensionellt perspektiv, baserad på Pierre Bourdieus kapitalbegrepp och tankar kring konstruktionen av sociala grupper, se tabell 6.²⁰ Den grundläggande tanken har varit att försöka konstruera grupper som för det första är så homogena som möjligt och skiljer sig från andra konstruerade grupper så mycket som möjligt i avseende på de sociala, kulturella och ekonomiska tillgångar eller kapital de besitter, för det andra är aggregerade på ett sådant sätt att det klassifikationssystem de tillsammans skapar är användbart i empiriska analyser, och för det tredje gör rättvisa åt och så långt som möjligt nyttjar informationen i de redan existerande koder och klassificeringssystem med vars hjälp statistiska data är registrerad och görs tillgänglig i offentlig statistik.²¹

¹⁹ Börjesson & Palme, op. cit. 2001.

²⁰ Se framförallt Pierre Bourdieu, *La Distinction. Critique sociale du jugement*, Minituit, Paris 1979. Den tredje dimensionen är de sociala gruppernas utveckling över tid.

²¹ De register som vi förfogar över innehåller två centrala variabler för att fånga den sociala ställningen och yrkespositionen: Nordisk yrkesklassificering, NYK-83 och Socioekonomisk indelning (SEI). Vi har förutom dessa två variabler valt en tredje dimension, sektorstillhörigheten, där vi skiljer mellan offentlig och privat sektor, som utgångspunkt i vårt klassificeringsschema. Detta gör att vi kan erhålla en multidimensionell indelning där NYK-83 i första hand särskiljer en "horisontal" dimension, det vill säga mellan olika branscher eller yrkesområden, SEI ger en "vertikal" eller hierarkisk dimension och Sektorstillhörigheten ytterligare en dimension mellan offentligt anställda och privatanställda. Genom att kombinera NYK med SEI är det således möjligt att överkomma en del problem med respektive nomenklatur. NYK, som är betydligt mer detaljerad, separerar inte förmän från arbetare, vilket blir möjligt genom att även tillföra SEI. Likaså kan man inte i NYK särskilja ingenjörer från civilingenjörer, eller högre tjänstemän från tjänstemän på mellannivå inom administrativa yrken, men detta kan åstadkommas med SEI. Att endast utgå från SEI skulle innebära att exempelvis en rad olika yrkesgrupper som räknas till Högre tjänstemän ej skulle vara möjliga att särskilja, företagsledaren för ett verkstadsföretag skulle därmed hamna i samma kategori som överläkaren på ett universitetssjukhus.

Tabell 6. Broady och Palme 32 sociala grupper.

	N	%	Högst tjänstemän	Tjänst m-nivå	Lägre tjänstemän	Egna företagare	Jordbrukare	Högst arbetarklass	Lägre arbetarklass	Övriga	Ej förvärvsarb.	Ej i FoB-90	Totalt
Civilingenjör	2 708	2,4	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Läkare	1 762	1,6	99,6	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Universitetslärare	683	0,6	96,3	0,6	0,0	3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Ämneslärare	2 542	2,3	96,7	2,0	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Jurist	346	0,3	99,7	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Högst tj.män, off.	2 179	2,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Högst tj.män, priv	4 062	3,7	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Företagsledare	2 173	2,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Officerare	250	0,2	99,2	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Tekniker, off.	1 760	1,6	0,0	86,1	13,2	0,0	0,0	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0	100,0
Tekniker, privat	8 309	7,5	0,0	87,5	7,9	2,4	0,0	1,8	0,3	0,0	0,0	0,0	100,0
Journalist	510	0,5	35,3	59,0	1,0	4,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Konstproducenter	954	0,9	25,4	21,0	30,0	16,1	0,0	7,5	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Tj.män m-nivå off.	1 038	0,9	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Tj.män m-nivå pri.	4 122	3,7	0,0	92,5	0,0	7,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Klasslärare	4 224	3,8	8,4	84,7	4,4	1,8	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	100,0
Hälsa- o sjukv.anst	6 734	6,1	8,1	38,6	7,1	2,0	0,0	44,0	0,1	0,0	0,0	0,0	100,0
Poliser	1 446	1,3	0,0	52,5	36,4	0,0	0,0	0,0	11,1	0,0	0,0	0,0	100,0
Kontorsanst., off.	2 799	2,5	0,0	0,0	98,6	0,0	0,0	0,0	1,4	0,0	0,0	0,0	100,0
Kontorsanst., priv.	4 049	3,7	0,0	0,0	99,6	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	100,0
Handelsmän	1 547	1,4	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Småföretagare	3 073	2,8	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Handelsanst.	3 621	3,3	0,0	0,0	59,3	0,0	0,0	1,2	39,4	0,0	0,0	0,0	100,0
Bönder, fiskare	2 459	2,2	0,0	3,5	4,6	8,1	83,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Förmän	1 441	1,3	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Kval. arb. i prod.	9 930	9,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Kval. arb. i serv.	618	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Okval. arb. i prod.	8 535	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Okval. arb. i serv.	5 848	5,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Lantarbetare	746	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	16,2	83,8	0,0	0,0	0,0	100,0
Övriga	1 526	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0
Ej förvärvsarb.	3 698	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Ej i FoB-90	14 969	13,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Totalt	110 661	100,0	16,2	19,2	11,6	5,2	1,9	12,6	15,1	1,4	3,3	13,5	100,0

Ambitionen med föreliggande text har varit att förena ett antal olika separata områden som sällan förs samman. Jag har velat föra samman ett historiskt perspektiv på social klassificering med den nomenklatur som används i dag för att se hur dessa är relaterade till varandra. Ett huvudresultat är att svenska forskare för ett halvsekel sedan laborerade med betydligt mer avancerade klassificeringar av sociala grupper än vad som är vanligt i dag. Detta trots att materialsituationen var betydligt mer begränsad och datorer ej användes. Eller möjligen bör det vara tack vare. Forskarna var då tvingade att gå i närkamp med materialet, det tog flera år att samla in och sammanställa och åtskillig tid att analysera, vilket antagligen ledde till en helt annan känsla för materialet, man lät sig inte nöjas

med klassificeringar som gjorde alltför stort våld på det material man hade för handen. Dessutom var frågeställningarna annorlunda. Det var legitimt att ställa frågor om högre sociala skikt och eliter på ett sätt som sällan görs i dag.

En annan ambition är att sammanföra frågor av mycket praktisk vetenskaplig art, hur skall man klassificera sitt material, vilka gränser skall dras upp mellan grupper, vilka ska slås samman, och vilka ska separeras, och teoretiska frågor, skall samhället förstås som ett klassamhälle eller inte, ska vi betrakta individer eller grupperingar som de primära analytiska enheterna, på vilka sätt är samhället skiktat, etcetera. Det praktiska och det teoretiska är betingade av varandra. Vilket är självklart, men ofta ges relationerna mellan de två nivåerna lite utrymme. Tanken har här varit att explicitgöra klassificeringarnas betydelse för de resultat vi erhåller.